

Veskite suguvõsa (Sepa seltsi) kokkutulek Hellenurmes 08.08.2020

Tõnis Luige luuletus

me keegi ei tea

mis oli mis on mis tuleb

ja kes on see

kes viimsena ukse sulleb

või alatiseks pärani valla jääb see

ning lõputult kulgeb inimpõlvede tee

on hetk kui viiv

sellel lõputul rajal

üks inimpõlv kestab

eelkäijate najal

et hoida ja kanda

elu salajast mõtet

et kõnelda keelt

millel oleks ka mõtet

et luua ja rajada

uusi radu ja teid

mida mööda tuleb minna

neil

kes tulevad pärast meid

et saada selleks

kelleks loodus neid loob

sest ajakangas

ennast jätkuvalt koob

Tõnis

Tõnis Luige näidend Sepa seltsi kokkutulekuks

Üks tilluke näitemäng (Hellenurme Veski 2020).

Tegelased: isa, ema, laps (näiteks tütar),

Sepa talu vana-peremees (Karel Weski) ja -pere-ema (Leno Weski) oma noorusajal.

Tegevuskoht ja -aeg: Hellenurme Veski, tänapäev.

Isa ja ema toimetavad kodus – isa näpib oma uut nuti-telefoni, saadab kellegile sõnumit.

Emal on nutikas kuuldekaugusel, see annabki märku, et sõnum on saabunud. Ema võtab ja loeb teksti.

Ema: (vaatab isa poole) Kas sina saatsid selle?

Isa: Mine tea, võibolla saatsingi.

Ema: No kas sa siis ise ei võinuks mulle seda öelda. Mõttele kui ilus oleks olnud, tuleksid mu juurde, paneksid oma käed mulle ümber ja ütleksid, et armastad mind.

Isa: (põhitähelepanu oma nutikal) Ma lihtsalt katsetan oma uut telefoni,

Ema: Mis? ... sa ei mõelnudki päriselt seda või ...

Isa: ... ja ega see kahe meetri asi on ju ka veel päevakorras, näed ei julge oma naiselegi ligi minna ja, ... oota nüüd, ... ära sega mind, ... ma ajan ju seda suguvõsa kokkutuleku asja.

Ema: Mis kokkutulekust sa siin räägid, kui sa ei julge mullegi lähedale astuda, ammuigi siis veel puudutada? Kas sa mõtled ennast keldrisse luku taha panna, kui terve vahhmiil siia kokku tuleb?

Isa: Mul on pisimgi asi läbi mõeldud. Meil siin ruumi jagub, kaks meetrit hoiavad kõik distantsi, ... kätepesu, seebid, ühekordsed käterätid, lisaks teeme laudisest piirdetarad iga pere vahele või siis iga inimese vahele.

Ema: No ära nüüd nii õhku täis ka mine.

Isa: Ja ... „KUI ON TARVIS, KUI ON VAJA” ..., tõmbame rahvale kilekotid ka pähe. Siis pole mihäntselgi viirusel ega terviseametil mingitki mokakobinat. Kilest ei tule neist kumbki

läbi.

Ema: Mis sa mõtled neid musti prügikotte või???

Isa: No ära mind nüüd nii sõgedaks ka pea. Kilekott peab ikka läbi paistma. Meil seal kööginurgas ju terve hunnik neid, millega sa poest juurikaid tood, ... mis nad seal ikka tohletavad, ... nüüd lähevadki asja ette.

Ema: NO TULE TAEVAS APPI

Isa: Kuule ära praegu mind sega – ma helistangi (ütleb ühe nime).

Ema: Ei sega, ei sega.

Isa: (saabki ühendust) Tere (nimi). Kuule, mida sa kaheksandal augustil teed? Me siin mõtlesime, et korraldame suguvõsa kokkutuleku. Ma ostsin selleks puhuks kõik uue nuti-telefoni ja puha, ... ega see vana on ka juba ajast ja arust, ... selle kokkutulekuga on ju palju asjaajamist ...

Samal ajal tuleb laps koju, ülemeelikus meeleolus. Keksleb isa läheduses ja ajab rõõmsalt laulujoru.

Laps: Minevik, olevik, tulevik, ... enneminevik, taganttulevik, parasjaguolevik ...

Isa: Ära praegu sega, näed isegi, mul on kiired asjad ajada.

Ema: Ja ära isale ligidale mine, ta nõuab kahemeetrist privaatruumi. No tule lapseke, räägi, mis tulevikust ja minevikust ja olevikust sa siin laulad.

Laps: Tead kui huvitav meil täna oli. Me rääkisime oma vanematest ja vanavanematest, minevikust, ja ka sellest, et praegusele ajale järgneb tulevik, ja et ka meie saame kunagi nendeks, kelle kohta öeldakse minevik. Ema, räägi mulle, kui kaugemale sina tead oma vanavanemaid ja oma sugupuud.

Isa: (tütre jutu peale kikitab kõrva ja lõpetab telefonikõne) Helistan sulle hiljem tagasi, mul siin naispere kantseldada.

Ema: Kallis lapseke, sa oskad ikka õigel ajal õigeid küsimusi esitada. Ei tea, kellelt see küll on?

Isa: No eks ta ikka minult ole, kust siis mujalt see nutikus. Vaata tütreke, see esivanemate ja nende järeltulijate värk ongi põnev, me teeme kohe sellise erilise päeva, kus kõik need, kes tulla saavad, tulevadki Hellenurme Veskisse kokku. Aga sina saad ka selleks päevaks

valmistuda. Meil peaks kusagil üks paber olema (või siis arvutis), kus terve suguvõsa, mitmeid ja mitmeid põlvnesid-mööda kirja on pandud. Selle võiksid esmalt üles otsida.

Tähtis paber leitud, vaatavad kõik seda suure huviga, eriti hoolega uurib tütar.

Ema: (tütrelle) Ära isale nii külje alla poe, tal on vaja kahte meetrit privaat-tsooni.

Isa: No kuule, jää ikka terve mõistuse juurde – ega siis ühel pisikesel viirusel saa lasta enesele pähe istuda.

Tütar: Siin on kirjas „Sepa talu”. Kas see ongi esimene teadaolev jälg meie minevikust?

Isa ja ema: Jah, nii see on.

Tütar: Aga kuidas sai see talu enesele nimeks „Sepa”?

Isa: Vot seda enam küll keegi teada ei saa, see oli ju nii ammu. Ja neid, kes selle nime panid, enam lihtsalt pole. (uurib sugupuu-lehte) No vaata ise – see võis olla 180 aastat tagasi – näed, Karel ja Leno Weski – need, kes olidki Sepa talu peremees ja perenaine, abiellusid juba 1840-ndal aastal. Kuidas sa seda ikka enam teada saad?

Ema: Aga kui mina veel noor olin, sai küll sõbrannadega proovitud minevikku ja tulevikku näha. Naljavihuks võiks ju nüüdki proovida. Võtame kõik kätest kinni ja sulgeme hetkeks silmad.

Isa: Ah, mina seda jura küll kaasa ei tee – tehke kahekesi oma naiste-tantrat kui tahate, mina võtan ikka kaine mõistusega seda elu.

Ema: (tütrelle) Sa ju tead küll meie isa – ta ju suur realist meil. Teeme kahekesi

Võtavad kahekesi kätest kinni, ja keerutavad ühe tiiru, peatuvad ja vaatavad ümber-ringi.

Isa tegeleb oma nutikaga. Ema märkab eemalt lähenemas kahte noort inimest (Sepa talu peremees ja -perenaine oma noorusajal), asetab sõrme suule, ja ütleb tütrelle:

Ema: Ole nüüd tasa, ja vaata ainult.

Kaks noort jõuavad ligemale ja on kuulda nende omavahelist juttu. Mehel on käes kepp.

Karel: Nii, nagu sinu nimi on Leno Weski ja minu nimi Karel Weski, täpselt samaset rada mööda peab ka meie ühisel talul nimi olema. Ja selle meie nüüd tänapäev ja just selles kohas kahekesti kenasti maha märgimegi.

Leno: Ka mina olen sedamööda mõelnud, aga kuidas see nimi nüüd nõnna äkitselt kohe sündima hakkab?

Karel: No eks ikka tähti-mööda hakkame seda nüüd kohe rutuste ritta seadma. Vaata kallis naane, nii nagu Loomislugu algas sõnaga „Saagu”, saagu ka meie talu nime esimeseks täheks „S” (joonistab kepiga maha S-tähe).

Leno: Aga ütle, milline täht peab siis see teine olema.

Karel: Vaata kallis kaasa, et järgevad põlved ei peaks meie pärast häbi tundama, ega meie piltisid võõraste eest varjule peitma, ega pildiraamatust välja rebima, seepärast valitsegu juba praegast võrdsus meie vahel, sest mees ja naane on katekesi võrdsed selles maapäälses laias ilmas. Võta nüüd kenasti see kepik ja märgi sina järgmine täht . Aga mõtle enne hoolega, enne ku sa tähe maha märgid.

Leno: (peale veidikest mõtlemist) Nõnda , kui meie katekesi seisame siin kõrvu maalapikese pääl, millel nimeks on Eestimaa, täpselt samuti saagu ka meie talu nime teiseks täheks Eestimaa täht „E” (joonistab kepiga E-tähe) . Nüüd on jälle sinu kord (annab kepi mehele)

Karel: Just täpselt nõnda, nagu inimlaps selle maamuna pääl on vabadust ja priiust taga otsinud ja seda igatsenud, just täpselt nõnda peab ka meie talu kolmandamaks täheks saama „priiuse” täht „P” (joonistab P-tähe, ja annab kepi naisele) Võta see kirjapulk -- nüüd on jälle sinu kord, ja jäägu see täht ka viimaseks, sest ega nime panek kerge ole – ei ole mõtet pikalt venitada.

Leno: Just täpselt nõnda, nagu sina märkisid maha kaks tähte, just täpselt nõnda saab ka minu osaks kaks tähemärki. Ja täpselt nii, nagu inimene otsib taga võrdsust ja priiust, ja otsib seda aegade algusest alates ja otsib seda enesele alatiseks --- siis saagugi meie talu viimasemaks täheks „A”, mis tähistabki -- Aegade Algusest Alates, ... Alati.

(joonistab maha A-tähe)

Karel: Ja nõnda saigi meie talu nimeks SEPA-talu (osutavad kahekesi kepiga maha märgitud tähtedele).

Leno: Läheme nüüd koos seda rajama.

Lähevad koos tagasi, kust tulid.

Ema ja tütar on vaikides kõike kõrvvalt jälginud (jälgivad vaikides ka külaliste lahkumist), isa tegeleb ikka oma nutikaga, kuigi salamisi heitis pilku ka vaatamängule (mida ema ka märkas). Esimesena saab sõna suust tütar.

Tütär: Ema ja isa, kas nägite?

Ema: Muidugi nägin. Need olidki Sepa-talu peremees ja perenaine. See oli ju killuke meie minevikust. (pöördub isa poole). Nägid nüüd, kuidas Sepa-talu enesele nime sai?

Isa: Mina ei näinud küll midagi ega kedagi. Ei pea igasugu keerutamist ja pea segiajamist kohe uskuma jääma.

Tütär: Kuidas sa siis ei näinud, kui see kõik oli ju päriselt siin.

Ema: Ära nüüd isa kuula. Ma nägin küll, kuidas ta suu ammuli vaatas.

Tütär: Ema, aga nad oleksid võinud ju siia kokkutulekule jääda koos meie ja kogu praeguste sugulastega.

Isa: Kuidas nad jääda oleks saanud, kui nad polnud ennast isegi eel-registreerinud.

Ema: Isa tahtis öelda, et nad polnud osalustasu maksnud.

Isa: Mina lihtsalt ei usu seda keerutamise-värki, ja jutul lõpp. (pöördub tütre poole) Too parem see suguvõsa leht siia ja vaatame üheskoos, kas leiad ennast ikka üles.

Hakkavad koos suguvõsa lehte uurima. Tütär (esmalt leiab muidugi enda nime) küsib ühe ja teise nime kohta – ema ja isa seletavad. Ja kui mõni, keda tütar küsib, on kohal, siis osutavad tolle suunas ja paluvad tolle vastu lehvitada (võivad ka midagi lisada selle inimese kohta). Kui ema ja isa ei tea mõnda nime keda tütar küsib, kuid teavad, et too on kohal, paluvad nad inimesel endal lehvitada ja märku anda (või küsivad rahvalt segitust).

Näitemäng lõpeb sellega, et isa või ema teatab, et Sepa talule ja Veskite suguvõsale on ka üks eesti autor loo kirjutanud – võtabki laulu üles:

„Sepa poisid, Sepa poisid

teevad tööd, teevad tööd

Veski üles laovad,

Veski üles laovad

päeval ööl

päeval ööl

Lõpetuseks kutsuvad ka rahvast kaasa laulma, ja näitemäng lõppebki ühislaulmisega.

Selgituseks – 2020 aastal jõudis Eestisse koroonapandeemia, millega kaasnesid teatavad piirangud, milleks oli ka kahe meetri distants ning suud ja nina katvad maskid.

Näidendis osalesid:

Mae Juske – ema - Hellenurme Veski perenaine, Kaasiku talust Karl Robert Veski lapselapselaps.

Tõnis Luik (autor) – isa – Hellenurme veski peremees.

Roosi Raudsepp /14-aastane) – tütar – Mae tütar

Kirke Männik (17 aastane) – Leno – Tartu talust Alide Männiku pojapoja tütar.

Erik Aron Ambach (14-aastane) – Karel – Tartu talust Alide Männiku pojapoja tütre poeg.

Matis Luige mõtted

Tänu, noortele

Mulle oli see üllatus, vaatamata sellele, et teadsin üllatust toonud sündmust oodata. Võimalik, et seda enam.

Järjekordselt saime suguseltsi kokku Hellenurmes, 8ndal augustil 2020. Kavandatud plaanidesse mahtus: veskikülastus, söömine koos mõningase kohapealse kokkamisega, muidugi palju rääkimist ja kuulamist, ning lühinäidend, kus varem kirjutatud teksti loeti praktiliselt ettevalmistuseta, kohapeal näideldes. Osalisteks ikka need samad, kohaletulnud suguseltslased, kusjuures kutsung püünele tuli neile eelneva hoiatuseta. Päevateemast sündinud näidendit kandis meie esivanemate, veel nende kooseluhakul nooruspõlves, kodutalule nime loomine. Just nimelt nime selles näidendis loodigi. Ja et päriselud näidenditega jäägitult kattu,

ei peaks takistama meil soovimast mõlemat.

Noorperemehe, -naise töid vaatajaskonna ette noored, nooremad kui arvata võtsin. Nad olid enda rollis kergemad, selgemad, kindlamad, sügavamad ja veelgi, ning seda kõike enam kui ma arvata võtsin. Osalisi oli enamgi kui nemad kahekesi. Oli nooremaid, oli vanemaid. Oli teksti autor, kes näitealal pidevalt toimetades kõike ohjata püüdis. Oli pealtvaatajaid, kes vaiksemalt, kes häälekamalt sellele kõigele kaasa elasid. Oli parajal määral segadust, sellist ehedat ja kodust. Oli suurepärase näiteala vana veskihoone õues koos osaliselt nähtava paisjärvega. Ka ilm, oma põgusate tibutamisega, oli suurepärase. Ja ikkagi, need kaks noort, noorperemees ja noorperenaine lisasid sellele, vähima möönduseta, igati toredale sündmusele juba uue mõõtme. Minu tänud korraldajatele, osalejatele, ilmale ja kindlasti neile kahele noorele.

Matis ja Tõnis Luik – Karl Rudolf Veski tütrepojad.